

Epilepsialehti

5/2013 på svenska

De delvis arbetsföra i arbete

Epilepsi och depression ASPAs boendestruktur klar

Rikta blicken från arbetsförmåga mot den arbetsförmåga som finns kvar

Ledare av Jan Schugk

Av nyheter och tidningsartiklar får man lätt en ganska eländig bild av det finländska arbetslivet. Arbetarna dignar under sin arbetsbörda, förmännen lyssnar inte, än mindre stöder, och arbetskamraterna retar varandra. Många mår dåligt, förlorar sin hälsa och hamnar tidigt i arbetslöshetspension, där det redan nu finns ca 200 000 i arbetsför ålder. Orsaken till arbetsförmågan är i sju fall av tio störningar i den mentala hälsan eller sjukdomar i stöd- rörelseorganen.

Detta är ändå inte hela sanningen. Enligt undersökningen "Hälsa 2011", gjord av institutionen för hälsa och välfärd känner sig finländare i arbetsför ålder betydligt friskare och mera arbetsdugliga än de som var i samma ålder tio år tidigare. Undersökningen "Arbete och hälsa i Finland 2012", gjord av institutionen för arbetshälsa sade sig 86% av de som hade svarat att de trivdes i arbetet och en lika stor del ansåg att deras relationer till arbetskamraterna var åtminstone goda. Stöd och hjälp fick man av både förmännen och arbetskamraterna.

Om och då saker och ting ligger så här bra till, vad beror det

då på att det i Finland finns klart flera arbetsförmögna än i OECD-länderna i medeltal? Har vi flera arbetsföra arbetsförmögna än tidigare eller har arbetslivets krav vuxit snabbare än folks hälsa och arbetsförmåga?

Det finns säkert inte någon enskild förklaring, men åtminstone en del av denna motsägelse förklaras genom ändringar i arbetslivet och av att vi i arbetslivet och hälsovården har lärt oss att för mycket betona det, som har gått förlorat. I stället för förlorad hälsa och arbetsförmåga borde vi tänka på vad som finns kvar och vad vi kunde göra inom dessa ramar.

Som exempel kan vi ta depression. Dess vanlighet eller svårighetsgrad förefaller enligt olika undersökningar inte ha ändrats under de senaste årtiondena. Trots detta har depression som orsak till arbetsförmåga tiodubblats från medlet av 80-talet till ca 2005, alltså på bara 20 år. En delorsak till detta kan tänkas vara, att man har kunnat prata mera öppet om depression, och att arbetsförmåga inte har behövts maskeras bakom andra diagnoser.

Det kan också vara så, att både arbetsgivarnas och arbetstagarnas förväntningar på hälsovårdens

förmåga att reparera felen och återföra personen som helt arbetsför tillbaka till jobbet har blivit orealistiska. Vi är inte bilar, som man kan byta ut en del på och sedan återlämna fungerande till körning. Tillfrisknande tar tid, och tidig återkomst till arbetet som delvis arbetsför är en viktig del av rehabiliteringsprocessen särskilt när det gäller störningar i den mentala hälsan.

I arbetslivet finns det ännu mycket som bör vidareutvecklas, alldeles som vår förmåga att bota sjukdomar. På basen av vad som influerar torde en mera betydande orsak till arbetsförmåga än kvaliteten på arbetslivet och hälsovården vara de begränsade möjligheterna att hitta arbetsuppgifter för delvis arbetsföra på villkor, som är förnuftiga både för arbetstagaren och arbetsgivaren. Om vi vill att läget skall förändras, behövs från alla parter en äkta vilja att vara flexibel och att söka nya lösningar. Situationen verkar också lovande, för sedan 2008 har siffrorna för arbetsförmåga vänt till en klar minskning – även för arbetsförmåga som beror på depression.

Skribenten är överläkare vid Näringslivets centralförbund (EK).

Vi kallar dig att skriva om dina erfarenheter av kurserna i anpassning och träning

Epilepsiförbundet har anordnat anpassningsträningsskurser i nästan 40 år. Den första kursen hölls 1974. Nu vill vi höra din berättelse. Berätta om dina erfarenheter genom att svara på frågan: "Vad ändrade sig efter anpassningsträningen."

De insända berättelserna har två syften:

1. Berättelserna skall ingå i en bok om anpassningsträning, som är ett samarbetsprojekt för tio organisationer. Alla de tio organisationerna samlar in erfarenheter från sina egna grupper. Vårt mål är att ur samtliga berättelser samla in sådana gemensamma faktorer, genom vilka man kan beskriva anpassningsträningens innehåll, betydelse, effekter och förändringar i vardagslivet. Enskilda texter kommer inte att användas i sin helhet. Av vissa texter kan utdrag tas i bokens text.

2. Epilepsiförbundet kommer att använda texterna för att skapa en bild av den kursverksamhet som vi anordnar i anpassningsträning. Texterna kan användas i artiklar i Epilepsialehti, i rapporter som beskriver kursverksamheten, i en kursbroschyr och på nätsidor. Texterna kan också användas i undersökningar som gäller verksamheten.

Författarnas namn kommer inte att nämnas, om det inte är behövt av speciella skäl. I sådana fall kommer vi att vara i kontakt med författaren. I inläggen bör du nämna, när du har varit på kursen, om det gällde en kurs som var avsedd för vuxna, en kurs för barnfamiljer eller en kurs för ungdomar. Texten kan vara 1-2 sidor lång.

Skicka in din berättelse per post till: Epilepsialiitto/kurssit eller till e-postlådan: marja.nylen@epilepsia.fi På utrymmet för motiv skall anges "Erfarenheter av anpassningsträning".

Tilläggsuppgifter: Marja Nylén tfn 040 516 0022

WWW.EPILEPSIA.FI

WWW.FACEBOOK.COM

[/VILLIAVIRTAA](https://www.facebook.com/villiavirtaa)

EPILEPSIA PÅ SVENSKA 5/2013

Översättning:
Dag Lindberg

Redaktion:
Chefredaktör:
Sari Tervonen, e-mail:
sari.tervonen@epilepsia.fi
Redaktionssekreterare:
Kaija Lindström, e-mail:
kaija.lindstrom@epilepsia.fi

KAN LÄSAS PÅ WEBSIDAN

Du kan läsa Epilepsialehti på svenska (kort version) också på websidan: http://www.epilepsia.fi/epilepsialiitto/pa_svenska/epilepsialehti_pa_svenska

Se också styrelsens verksamhetsberättelse på svenska: http://www.epilepsia.fi/files/2442/Verksamhetsberattelse_2012.pdf

Om du inte vill ha den här kort versionen på Epilepsialehti per post utan läser den hellre via internet, sänd oss ett e-mail: epilepsialiitto@epilepsia.fi eller kaija.lindstrom@epilepsia.fi

De delvis arbetsföra i arbete

Text Paula Salminen

I det nugällande regeringsprogrammet har som en målsättning skrivits in att möjligheterna skall förbättras för de delvis arbetsföra och de svårssysselsatta att få arbete och rehabilitering. Vilka är delvis arbetsföra? Med vilka arbetsmetoder kan man sysselsätta dem och stödja deras arbete?

Arbetsförmåga innebär en brist i funktionsförmågan, som för-svårar utförandet av arbete. Utredningsmannen **Mika Vuorela** har definierat en arbetsförmögen som en person, som har en del av sin arbetsförmåga till sitt förfogande och även vilja att använda den (Arbets- och näringsministeriet 2008).

Tidigare talade man om vanförhet, vilket uppfattades som ett stämplande begrepp. I stället för vanförhet vill man nu sätta fokus på den arbetsförmåga som finns kvar och på möjligheten till sysselsättning. I den nya lagen om arbetskraftstjänster talas

det därför inte om vanföra, utan **om personer, som har ett handikapp eller en sjukdom som försvårar sysselsättning** (Lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice 96/2012).

Att beskriva ett mångformat fenomen med ett ord är inte lätt. Begreppet **delvis arbetsför** styr lätt tankarna till enbart deltidsarbete, trots att många delvis arbetsför med stöd kan utföra också på fulltid. En diagnos på ett handikapp eller en sjukdom gör ännu inte någon delvis arbetsför.

I slutet av augusti 2013 var 40 000 personer med diagnoser på sjukdom eller handikapp arbetslösa arbetssökande. Detta tal säger inte, hur många av dem som har svårigheter med arbetsförmågan och med att bli sysselsatta. Till exempel av dem som har epilepsi klarar största delen normalt av arbetet. Först då sjukdomen skadar arbetsförmågan är det fråga om att de är bara delvis arbetsföra. Arbetsförhetspension behöver inte heller betyda att man på ett bestående sätt blir utanför arbetsmarknaden.

Stiftelsen Vates, som främjar likaberättigad sysselsättning för handikappade och delvis arbetsföra, har ett PM från juli i år, som visar, att Finland nu har 260 000 personer med pension för arbetsförhet. Av dem är 5-10% i arbete. Utöver dem skulle ca 40 000 vilja arbeta på deltid. (Vates 2013)

Stöd till sysselsättning för delvis arbetsföra

Sysselsättande och arbete för delvis arbetsföra kan stödjas med sådana åtgärder för att jämka arbetet, som inte nödvändigtvis behöver innebära extra kostnader. Exempel anpassning av arbetstid och arbetsskift samt arbetsuppgifter kan vara tillräckliga åtgärder för att stödja arbetet. Beroende på det individuella läget kan medel som gäller yrkesmässig rehabilitering som arbetsförsök eller om skolning räcka till för att för att sysselsätta en person.

För att avlöna en arbetslös delvis arbetsför kan en arbetsgivare höra sig för om ekonomiskt stöd hos AP-byrån (TR-toimisto).

Vem tar lyra för att dirigera den delvis arbetsföra, frågar SHM:s arbetsgrupp och erbjuder som lösning koordinatörer för arbetsförmåga. Bild: Marja Haapio

Lönestödet är en prövningsunderkastad stödform, som består av två delar, grunddelen och tilläggsdelen. Grunddelens storlek är 2013, 46 euro per dag. Tilläggsdelen s storlek varierar från fall till fall enligt arbets- och näringsbyrånsbedömning. Lönestödet är således ca 700 – 1200 euro i månaden. En delvis arbetsför person kan få lönestöd för en omgång i två år. Lönestöd kan också beviljas för sysselsättande av en person som får pension för arbetsoförmåga.

Regleringsstödet för arbetsrela-

tioner ersätter de redskap som en handikappad eller kroniskt sjuk behöver på arbetsplatsen och ändringar som behöver göras på arbetsplatsen. Stöd kan också fås i det fall, att en arbetskamrat på ett betydelsefullt sätt handleder och hjälper en delvis arbetsför i synnerhet i början av arbetsförhållandet. Totalbeloppet av regleringsstödet till en som ger arbete åt en gravt handikappad person är 4 000 euro.

Rekrytering, initiering och anpassning till arbetsmiljön kan kräva också annat än ekonomiskt

stöd. Den som introducerar i arbetet hjälper den arbetssökande att hitta ett lämpligt arbete och att lära sig det samt arbetsgivaren att skraddarsy arbetsuppgifterna. Arbetsintroduktion söks från AP-byrån (TE-toimisto), men beroende på den individuella situationen anordnas sådan också av läroanstalter, kommuner och av arbetshälsovården, samt den yrkesmässiga rehabiliteringen av FPA och försäkringsanstalterna.

Ett problem för den service och de stödformer som skall främja sysselsättandet av de delvis arbetsföra har varit splittringen. Dessa former verkar separat, den delvis arbetsföra har svårt att bemästra helheten, också många arbetsgivare är okunniga om möjligheterna till samhällsstöd.

Också lusten att arbeta hos dem som är pensionstagare p.g.a. arbetsoförmåga bromsas av den inkomstfälla som uppstår av att pensionen och boendestödet skärs ned om inkomsterna ökar. För närvarande lönar det t.ex. för en person som får minimipension för arbetsoförmåga (730 euro/månad) att bli sysselsatt endast för en månadslön under 730 euro, eller alternativt skall han förtjäna mer än 1 700 euro i månaden för att arbetet skall löna

De delvis arbetsföra i arbete...

sig med hänsyn till nedskärningen av socialskyddet (Vates 2013).

Vem tar lyra för att dirigera den delvis arbetsföra, frågar SHM:s arbetsgrupp och erbjuder som lösning koordinatörer för arbetsförmåga.

Nya metoder att stödja de delvis arbetsföra?

En arbetsgrupp vid social- och hälsovårdsministeriet föreslog i slutet av augusti 2013 ett verksamhetskoncept, enligt vilket en ansvarsperson utses för den delvis arbetsföre för att skraddarsy en helhet, som av olika metoder, förmåner och service bildar en helhet som motsvarar de individuella behoven. Ansvarspersonen skulle kallas koordinator för arbetsförmågan. För den som är med i arbetslivet, men sådana anfall, då aktiviteten har avstannat, förekom ännu för några år sedan. Genom ändring av doseringen av medicineringen har absensanfall inte mera förekommit.

Projekt Arbete och epilepsi

Epilepsiförbundet offentliggör utmaningar, som de epilepsisjuka möter i arbetslivet, vid yrkesvalet och för att sysselsättas. Inom förbundet startade våren 2012 projektet Työtä tekijöille (=Arbete för dem som gör det), som bekostas av Penningautomatföreningen (RAY) åren 2012-2015. I detta nummer av tidskriften ingår artikeln ”Osatyökykyiset työhön” (De delvis arbetsföra i arbete) av projektchefen Paula Salminen. Mera uppgifter om projektet: www.epilepsia.fi/kampanja_2013

Arbete och epilepsi, diskussionsspalt öppnad på nät- sidorna

Välkommen med på vår nya diskussionsspalt för att diskutera om frågor rörande arbetsliv och epilepsi. Är du utanför arbetslivet eller funderar du på att byta yrke? Dis-

kussionsspalten erbjuder en utmärkt kanal för jämlik diskussion med folk i samma livssituation. I gruppen behöver du särskilda kännetecken, så diskussionen sker i en stängd och övervakad miljö i god anda.

Du kommer med i diskussionen genom att skriva in dig på sidan: http://www.epilepsi.fi/epilepsialiitto/epilepsialiiton_ajankohtais-ta/keskustelu/tyo_ja-epilepsia

Händelser år 2014

Följ vår annonsering om evenemang i Epilepsialehti, www.epilepsia.fi och www.facebook.com/villiavirtaa

Bild: Mot vintern, KL

Nyheter

VIKTIGT ATT VETA OM LÄKEMEDEL

On Neurotol

Neurotol 20mg/ml orallösning (vätska) försvinner från marknaden med utgången av år 2013, om du använder detta preparat, byter din vårdande läkare ut det mot ett annat motsvarande preparat vid nästa kontrollbesök.

Om du inte har något kontrollbesök den närmaste tiden, ta kontakt med den vårdande enheten i god tid innan medicinerna hemma tar slut.

Hydantin 100 mg-tabletternas ersättningsbarhet hos FPA

Tabletterna Hydantin 100 mg upphör att vara ersättningsbara 30.9.2013. Tabletterna finns dock att få normalt och man kommer på nytt att anhålla om att de skall bli ersättningsbara hos FPA. Tillsvare, fr.o.m. 1.10.2013 blir en patient tvungen att vid köp av Hydantin-tabletter på apoteket själv betala hela minutpriset och ingen ersättning fås från FPA. Minutpriset på Hydantin 100-mg tabletter i apoteken är från 1.10.2013 ca 8,80 euro (priset fastställs enligt statsrådets förordning om läkemedelstaxa 1087/2002/. Var i kontakt med din vårdplats, om du använder Hydantin och vill diskutera om din medicinering.

Ett nytt julkort

Beställ Osmo Omenamäkis kort, Snögubben.

Pris: 1 euro/kort, minimi-beställningen: 10 stycken
Postsavgiften ingår i priset.

Kortets texter:

Lämmin Joulutervehdys ja Onnea Uuteen Vuoteen och Fridfull Jul och Gott Nytt År!

Beställningar:

per telefon: 09 350 8230 eller
e-mail: epilepsialiitto@epilepsia.fi eller via internet:
www.epilepsia.fi

